

OBSAH

4	Havárie a nehody	13
4.1	Mimořádné události	13
4.2	Nehody v průmyslu	14
4.2.1	Heinrichův model	15
4.2.2	Skoronehody a havárie	16
4.2.3	Hodnocení závažnosti průmyslových havárií	18
4.2.4	Vybrané skupiny nejčastějších havárií	30
4.3	Radiační nehody	43
4.3.1	Hodnocení závažnosti radiačních nehod	43
4.3.2	Radiační nehody s uzavřenými zářiči	48
4.4	Havarijní scénáře při úniku nebezpečných chemických látek	49
4.4.1	Scénář události	49
4.4.2	Průběh nehodového děje	50
4.4.3	Modely úniku látek ze zařízení	58
4.4.4	Modely vypařování kapalin	67
4.4.5	Modely pro rozptyl plynu v atmosféře	68
4.5	Transport a rozptyl nebezpečných plynů a aerosolů v atmosféře	81
4.5.1	Povětrnostní situace nad územím většího měřítka	81
4.5.2	Místní meteorologické podmínky	92
4.5.3	Charakter okolního terénu a jeho vliv na rozptyl	103
4.5.4	Uplatnění chemických procesů a atmosférické depozice	109
4.5.5	Vstupní údaje pro modelování rozptylu	110
4.6	Zraňující následky	112
4.6.1	Účinky toxických látek	112
4.6.2	Účinky tepelné radiace	118
4.6.3	Účinky tlakové vlny	120
4.6.4	Účinky nebezpečných částic	127
4.7	Určení pravděpodobnosti fatálních následků pomocí probitové analýzy	145
4.8	Softwarové modelovací nástroje	147
4.8.1	Obecný popis softwarových nástrojů pro modelování dosahů nežádoucích následků	147
4.8.2	Základní problémy validity softwarových nástrojů	149

4.8.3	Výběr softwarových nástrojů	150
4.8.4	Validita výsledků softwarových nástrojů při modelování scénářů událostí	161
4.8.5	Zkušenosti s používáním vybraných softwarových nástrojů	166
4.9	Havárie a jejich vyšetřování	166
4.9.1	Statistika havárií	166
4.9.2	Finanční ztráty vzniklé následkem mimořádné události	171
4.9.3	Spouštěcí události havárií v chemickém průmyslu	176
4.9.4	Příčiny vzniku mimořádných událostí v průmyslu	182
4.9.5	Postup při vyšetřování okolností a příčin vzniku mimořádné události	184
4.9.6	Technický přístup při vyšetřování příčin průmyslových havárií	204
4.9.7	Analýza zjištěných skutečností a vyhodnocení výsledků objasňování mimořádných událostí	207
4.9.8	Manažerský pohled na provozní nehody a závažné havárie v průmyslu	208
4.9.9	Hlavní problémy při provádění vyšetřování mimořádných událostí	210
4.9.10	Poučení se ze závažných průmyslových havárií	213
	Literatura ke kapitole	215
5	Technologická rizika a průmyslová bezpečnost	221
5.1	Průmyslová bezpečnost	221
5.1.1	Úvod do prevence závažných havárií	221
5.1.2	Legislativní rámec	223
5.1.3	Základní povinnosti provozovatelů	227
5.1.4	Zařazení subjektu do působnosti zákona	228
5.1.5	Bezpečnostní dokumentace	231
5.1.6	Prevence závažných havárií z pohledu provozovatele technologie s identifikovaným rizikem	239
5.2	Analýza a hodnocení technologických rizik	241
5.2.1	Výklad pojmů nebezpečí a zdroj rizik	241
5.2.2	Technologická zařízení	247
5.2.3	Základní chemické procesy	260
5.2.4	Bilancování systému	264
5.2.5	Analýza technologických rizik	270

5.2.6	Identifikace možných scénářů událostí a jejich příčin, které mohou vyústit v závažnou havárii	279
5.2.7	Výběr reprezentativních scénářů závažných havárií	281
5.2.8	Odhad následků reprezentativních scénářů závažných havárií	281
5.2.9	Odhad pravděpodobnosti reprezentativních scénářů	282
5.2.10	Stanovení míry rizik a hodnocení jejich přijatelnosti	286
5.2.11	Snižování rizik	295
5.2.12	Opatření k nepřijatelným zdrojům rizik	298
5.3	Vliv lidského činitele na průmyslovou bezpečnost	305
5.3.1	Systém člověk–stroj	306
5.3.2	Spolehlivost lidského činitele	307
5.3.3	Moderní přístup k lidské chybě	309
5.3.4	Příčiny selhání lidského činitele	313
5.3.5	Identifikace příčin selhání	315
5.3.6	Základní rámec posouzení vlivu lidského činitele	317
5.4	Funkční bezpečnost	317
5.4.1	Požadavky na funkční bezpečnost	318
5.4.2	Ochranné vrstvy a bariéry	319
5.4.3	Funkce lidského operátora	321
5.4.4	Počítačové systémy	323
5.4.5	Spolehlivost systému člověk–stroj	324
5.4.6	Úroveň integrity bezpečnosti	325
5.4.7	Základní přístup při určování hodnoty SIL	327
5.4.8	Posouzení nebezpečí a rizika	332
5.5	Management bezpečnosti a management rizik	333
5.5.1	Systémová bezpečnost	333
5.5.2	Standardy pro systémy managementu bezpečnosti	350
5.5.3	Požadavky na systém managementu bezpečnosti	355
5.5.4	Systém řízení prevence závažných havárií	382
5.5.5	Management rizik	387
5.5.6	Principy ALARP a ALARA	390
5.6	Kultura bezpečnosti	392
5.6.1	Firemní kultura a postoje k bezpečnosti v podniku	392
5.6.2	Základní znaky dobré kultury bezpečnosti	395
5.6.3	Symptomy slábnoucí kultury bezpečnosti	399
	Literatura ke kapitole	403

6	Terorismus	409
6.1	Definice pojmu terorismus	409
6.2	Teroristické skupiny a příčiny jejich vzniku	411
6.3	Způsoby financování terorismu	413
6.4	Základní rozlišení terorismu	413
6.4.1	Náboženský terorismus	413
6.4.2	Politický terorismus	414
6.4.3	Monotematický terorismus	415
6.4.4	Kriminální terorismus	415
6.4.5	Patologický terorismus	415
6.5	Realizace terorismu	415
6.5.1	Letální formy terorismu	416
6.5.2	Neletální formy terorismu	416
6.6	Špinavá bomba	417
6.6.1	Co je to špinavá bomba?	417
6.6.2	Výbušniny použitelné jako hnací médium špinavé bomby	418
6.6.3	Improvizované možnosti získání výbušnin	419
6.7	Dopady terorismu	420
6.8	Významné teroristické skupiny	421
6.8.1	Action Directe (Francie)	421
6.8.2	Al-Kajda (celosvětová působnost)	421
6.8.3	Euskadi Ta Askatasuna (ETA) – Španělsko, Francie	422
6.8.4	Hamas – Palestina, Izrael	423
6.8.5	Hizballáh – Libanon, Izrael	423
6.8.6	Irish Republican Army (IRA) – Velká Británie, Severní Irsko	424
6.8.7	Óm šinrikjó – Japonsko, Rusko, USA, Austrálie	425
6.9	Díličí závěr	426
	Literatura ke kapitole	427
7	Zbraně hromadného ničení	429
7.1	Chemické zbraně	429
7.1.1	Nebezpečné vlastnosti bojových chemických látek	429
7.1.2	Jednotlivé skupiny bojových chemických látek	431

7.2	Jaderné zbraně	435
7.2.1	Druhy jaderných zbraní	435
7.2.2	Jaderný výbuch a jeho účinky	438
7.2.3	Jaderná apokalypsa	446
7.3	Biologické zbraně	450
7.3.1	Hrozba použití biologických zbraní	450
7.3.2	Přehled hlavních biologických zbraní	451
	Literatura ke kapitole	455
8	Prevence následků mimořádných událostí a zásady civilní ochrany	457
8.1	Předcházení škodám způsobených průmyslovými haváriemi	457
8.2	Havarijní plánování	472
8.2.1	Vnitřní havarijní plán	473
8.2.2	Vnější havarijní plán	474
8.3	Civilní ochrana	475
8.3.1	Systém civilní ochrany v České republice	475
8.3.2	Chování obyvatelstva v případě havárie s únikem nebezpečné chemické látky	477
8.3.3	Ukrytí obyvatelstva	488
	Literatura ke kapitole	496
9	Přílohy	497
P-1	Povětrnostní situace pro střední Evropu	497
P-2	Informace o projektu IH-PK2/35 „Ověření modelu šíření projevů a účinků ohrožujících událostí“ – Projekt SPREAD	503
P-3	Šíření částic aerosolu po výbuchu náložky špinavé bomby	528
P-4	Studie nebezpečí a provozuschopnosti (HAZOP)	534
P-5	Techniky analýzy bezporuchovosti systémů – Postup analýzy způsobů a důsledků (FMEA)	551
	Rejstřík	591